

**Arkitektur Stockholm**, en strategi för stadens gestaltning (i fortsättningen kallat Visionen). Samrådsförslag juni 2011, upprättat av Stadsbyggnadskontoret.

### **Övergripande synpunkter.**

Förslaget bygger på studier av den danska förebilden samt en omfattande tidig hearingprocess med byggandets intressenter, högskolor samt politiska grupperingar och intresseorganisationer. Det är ett förtjänstfullt och imponerande arbete som kontoret har utfört i ett svårt och i Sverige ännu oprövat ämne.

Förslaget att knyta det slutliga programdokumentet som ett tillägg till den antagna översiktsplanen är utmärkt och kommer att ge Arkitekturprogrammet den styrka och nämndövergripande funktion som krävs, eftersom hela den fysiska miljön och dess olika element berörs. Det fortsatta arbetet är värt allt stöd i denna sin strävan att komma bort från sektorstänkande till helhetstänkande och stimulans i att samverka över förvaltningsgränser.

Jag vill först konstatera att bebyggelsen i Stockholms innerstad hittills i hög grad styrts av fortlöpande uppdaterade byggnadsordningar. Det har gett ett bra resultat och jag utgår ifrån att de basala reglerna som finns i byggnadsordningen tas tillvara i de aviserade kompletterande handlingarna: ”Arkitektur Stockholm-stadsbyggnadskaraktärer respektive – Råd och riktlinjer”. Enligt uppgift i samrådsremissen pågår arbetet med dessa viktiga dokument parallellt med att det nu aktuella remissmaterialet bearbetas inför sin slutliga utformning. Jag utgår ifrån att dessa viktiga dokument också blir föremål för en samrådsprocess.

I det följande vill jag avsnittsvis ge några korta kommentarer och förslag till förbättringar.

### **Sakfrågor.**

I det inledande kapitlet finns många politiskt korrekta och välmenande formuleringar om kvaliteter som stadens bebyggelse, trafikapparat, parker och det offentliga rummet skall uppfylla. Målsättningarna berör bland annat tillgänglighet, trygghet och säkerhet, jämställdhet och gestaltningen av helheten i den offentliga miljön. Kvaliteterna skall innehållas för gamla, unga och för funktionshindrade. Satsningar skall ske på det centrala Stockholm, på stadsdelscentra och på de mer perifera förortsbildningarna. Man önskar bibehålla kontinuiteten i ”stadens årsringar” samtidigt som man välkomnar förtätning och förnyelse, gärna med vår tids arkitektur. Det är höga ambitioner, men ibland med motstridiga mål som kan vara svåra att infria. Staden skall vara mångsidig och rik på upplevelser, innovativ och växande. Man undrar vad som avses med att staden skall vara innovativ? Sannolikt avser man att staden skall ge en ram för och skapa förutsättningar för nya innovationer. Om det är så Visionen avser skulle det i texten kunna ges en klarare formulering.

Som en röd tråd genom hela dokumentet löper det politiskt ställda kravet på förtätning och utbyggnader som i praktiken inte alltid visat sig lyckat. Stockholm Water Front är ett

miljömässigt katastrofalt inslag i den känsliga stadsbilden runt Stadshuset vid vattenspeglarna. Det är, enligt min mening, ett nytillskott med ”vår tids arkitektur”, som har berövat oss stockholmare, och för den delen också turister, den välkända och vackra vy som säkert också gjort Stockholm till ”Nordens Venedig. Detta är, enligt min uppfattning, knappast ett exempel på långsiktigt hållbar utveckling av staden.

I Visionen sägs att man skall (senare?) försöka ge en klar definition av vad som kännetecknar en hög kvalitet i arkitektur och stadsbyggande. Det är utmärkt för att lägga fast en gemensam referensram.

I avsnittet om stadens verktyg och styrmedel nämns detaljplanen som det formella instrument där staden kan skriva in riktlinjer som, med rättsverkan, kan säkerställa Visionens genomförande. Jag välkomnar att man också nämner markanvisningen som ett verksamt instrument att tidigt inplantera Visionens avsikter i stadsbyggandet. Det är ett utmärkt förslag.

I avsnitt 4 tar man upp Stockholms identitet och utveckling och anger att den nyligen antagna översiktsplanen är grunden för den fortsatta utvecklingen med Visionen som en sorts tilläggsbestämmelser. Denna modell anser jag vara föredömlig. Därmed skapas ett internt, av kommunfullmäktige beslutat, regelverk som gäller alla förvaltningars verksamhet och som går att följa upp över tiden.

I avsnittet görs också en förtjänstfull genomgång av stadens strukturerande element såsom vattenrummen och förkastningsbranterna. Naturlandskapet sägs skall ge förutsättningarna. ”Stockholm präglas än i dag av skärgårdens karakteristiska landskap. De höga norrvända förkastningsbranterna, grusåsen, fjärdarna och strömmarna utgör de stora dragen i stadsbilden och det som gör Stockholm unikt och gett staden dess naturliga skönhet”(avsnitt 4.2 s. 28). Och vidare ”Stockholms naturlandskap med dess starkaste element: de tre arkipelagerna, förkastningsbranterna, sprickdalarna, stockholmsåsen samt de gröna kilarna och stråken, utgör utgångspunkten för Stockholms fortsatta utveckling.” Det är en utmärkt beskrivning av vad stockholmare uppfattar som stadens nyckelvärden. Som medborgare undrar man då hur staden själv levt upp till dessa Visionens riktlinjer i sitt nu aktuella förslag till detaljplan för slussenområdets förnyelse?

I avsnittet 4.5 anges att stadens kulturhistoriskt viktiga miljöer är en del av Stockholms attraktionskraft och därigenom en resurs för den fortsatta utvecklingen. Staden anger att förhållningssätt till dessa miljöer vid upprättande av detaljplan och prövning av bygglov skall redovisas i ett kommande dokument ”Stadsbyggnadskaraktärer.” Det blir ett viktigt dokument för bevarande och utveckling av dessa miljöer. Det hade varit en fördel om detta dokument hade funnits med i samrådsmaterialet, Visionen. Staden kan i detta dokument givetvis peka ut de kulturhistoriskt värdefullaste områdena i den befintliga bebyggelsen, men bör då också framhålla att hänsyn till den omgivande miljön alltid skall tas vid planläggning och bygglovprövning (PBL 3kap. 1§ samt 8 kap.12§ punkt 4). Det kommande reviderade Visionsdokumentet måste således ses som ett komplement till de generella bestämmelser och hänsynsregler som finns i PBL och Miljöbalken.

### **Redaktionella påpekanden inför slutdokumentet.**

I det inledande kapitlet 1 anges att Arkitektur Stockholm, strategi för stadens gestaltning, det jag kallar Visionen, skall vara en konkretisering av översiktsplanens

stadsutvecklingsstrategier, som innehåller anvisningar och riktlinjer för byggandet, planläggningen, det offentliga rummet, grönytorerna och trafikapparaten. I avsnittet och längre fram i Visionen nämns inte mindre än fyra olika, parallellt gällande program nämligen:

- 1) stadens parkprogram
- 2) stadens miljöprogram samt de kommande dokumenten
- 3) stadsbyggnadskaraktärer (ersätter gällande byggnadsordning?)
- 4) Råd och riktlinjer

Det finns en klar risk med denna splittring på olika deldokument att helhetsgreppet blir svårt att uppfatta. Om staden vidhåller att producera en sådan palett av olika dokument, vore det en fördel om man i den nu framtagna Visionen på aktuella ställen i texten ger en kort sammanfattning av vad som gäller i andra deldokument. Det har man föredömligt gjort i avsnittet 1.4 om promenadstaden, där de fyra viktigaste dragen i översiktsplanen återges. Det underlättar läsningen och förståelsen av hur olika dokument hänger ihop.

Slutligen en missad förklaring i bildförteckningen där sidan 25 väl är Beckholmen (som i dagarna av marinarkeologer föreslagits bli ett av få nationella skutrenoveringscentra).

Täby 2011-09-03  
TR projektutveckling  
Tom Rosander  
Arkitekt AIS